യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 3✓
(ഉത്പത്തിപ്രകരണമ്)/സർഗഃ 44✓

ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .

ഏതസ്മി+ന്ന+ന്തരേ രാജ-മഹിഷീ മ+ത്ത-യൗവനാ .
ത+ദ്വി-വേശ ഗൃഹം(ൽ) ല+ക്ഷ്മീ-രിവ പ+ങ്കജ-കോടരം .. 1

ആലോല-മാ+ല്യ-വസനാ ഭി+ന്ന-ഹാര-ലതാ-കുലാ .
അനു-യാതാ വയ+സ്യാഭിർ/ദാസീ-ഭിർ-ഭയ-വി+ഹ്വലാ .. 2

ച+ന്ദ്രാ-ന്നാ-വദാ-താങ്ഗീ+ശ്വാസോഥ്.ക+മ്പി-പയോ-ധരാ .
താരകാ-കാര-ദശനാ+സ്ഥിതാ+ദ്യൗരിവ രൂപിണീ .. 3

അഥ ത+സ്യാ വയ+സ്യൈകാ രാജാനം(ൻ) തം(വ്)വ്യജി+ജ്ഞ-പത് .
ഭൂത-സം(ങ്)ഗ്രാമ-സംരബ്ധ-മമരേ+ന്ദ്ര-മിവാപ്-സരാഃ .. 4

ദേവ ദേവീ സഹാസ്-മാഭിഃ(ഫ്) പലാ+യ്യാ+ന്തഃ(ഫ്)പുരാ+ന്തരാത് .
ശരണം(ൻ) ദേവ-മായാതാ വാതാർ-തേവ ലതാ+ദ്രുമം.. 4

രാജ+ന്ദാരാ ഹൃതാസ്-താസ്തേ ബലവദ്ഭി-രുദാ-യുധൈഃ .
ഊർമി-ജാലൈർ/മഹാബ്-ധീനാം(ൻ) തീര+ദ്രുമ-ലതാ ഇവ .. 6

അന്തഃ(ഫ്)പുരാ-ധിപാഃ(സ്) സർവേ
പിഷ്ടാഃ(ശ്) ശ+ത്രുഭി-രു+ദ്ധതൈഃ .
അശ+ങ്കി-താഭി-പതിതൈർ/വാതൈ-രിവ വര+ദ്രുമാഃ .. 7

ദൂരേണാ-ശ+ങ്ക-മായാതൈഃ(ഫ്) പരൈർ/നഃ(ഫ്) പുരമാ-ഹൃതം .
രാ+ത്രൗ/ വർഷാ+സ്വി വോ+ദ്ധോ-ഷൈഃ(ഖ്)
കമലാ-നീവ വാരിഭിഃ .. 8

ധൂമം(വ്) വർഷദ്ഭി-രു+ന്നാ-ദൈർ/ലേലി-ഹാനോ+ഗ്ര-ഹേതിഭിഃ .
വ+ഹ്നി-ഭിർനഃ(ഫ്) പുരം പ്രാപ്തം പര-യോധൈശ്ച ഭൂരിഭിഃ .. 9

പരി-വാരൈർ/വിലാസി+ന്യോ ദേ+വ്യ ആഹൃ+ത്യ മൂർധജൈഃ .
ആ+ക്ര+ന്ദ+ന്ത്യോ ബലാ+ന്നീതാഃ(ഖ്) കുരര്യ ഇവ ധീവരൈഃ .. 10

ഇതി നോ യേയ-മായാതാ ശാഖാ+പ്രസര-ശാലിനീ .
ആപ+ത്താമല-മു+ദ്ധർതും(ൻ)
ദേവ+സ്യൈ-വാ+സ്തി ശ+ക്തതാ .. 11

ഇ+ത്യാ-കർണ്യാവ-ലോ+ക്യാസൗ ദേ+വ്യൗ യു+ദ്ധായ യാ+മ്യതഃ .
ക്ഷ+മ്യതാം മമ ഭാ+ര്യേയം(യ്) യുഷ്മഥ്. പാദാബ്ജ-ഷട്പദീ .. 12

ഇ+ത്യു+ക്ത്വാ നി+ര്യയൗ രാജാ കോപാ-രുണിത-ലോചനഃ .
മ+ത്തേഭ-നിർഭി+ന്ന-വനഃ(ഖ്) ക+ന്ദരാ-ദിവ കേസരീ .. 13

ലീലാ ലീലാം(ൻ) ദദർ/ശാഥ+സ്വാകാര-സദൃശാ-കൃതിം .
പ്രതി-ബിംബ-മിവാ-യാതാ-മാദർശേ ചാരു-ദർശനാം .. 14

പ്രബുദ്ധ-ലീലോവാച .

കിമിദം(ൻ) ദേവി ഹേ+ബ്രൂഹി കസ്മാ-ദിയ-മഹം സ്ഥിതാ .
യാ സാ ഽഭവ-മഹം പൂർവം(ങ്) കഥം സേയ-മഹം സ്ഥിതാ .. 15

മ+ന്ത്രി+പ്രഭൃതയഃ(ഫ്) പൗരാ യോധാഃ(സ്) സബല-വാഹനാഃ .
സർവ ഏവ ത ഏവേമേ+സ്ഥിതാസ്-ത+ത്ര തഥൈവ തേ .. 16

ത+ത്രാ-പീഹ ചഹേ ദേവി സർവേ കഥമ-വ+സ്ഥിതാഃ .
ബഹിര+ന്ത+ശ്ച മുകുരേ ഇവൈതേ കിം പ്രചേ-തനാഃ .. 17

ശ്രീദേ+വ്യുവാച .
യഥാ+ജ്ഞപ്തി-രുദേ+ത്യന്തസ്-തഥാനു-ഭവതി+ക്ഷണാത് .
ചിതി+ശ്ചേ+ത്യാർഥ-താമേതി ചിത്തം(ഞ്) ചി+ത്താർ-ഥതാ-മിവ .. 18

യാദൃ-ഗർഥം(ഞ്) ജഗ+ദ്രൂപം(ൻ)
ത+ത്രൈ-വോദേതി തഥ്.ക്ഷണാത് .
ന ദേശ-കാല-ദീർ+ഘത്വം(ൻ) നവൈ-ചി+ത്ര്യം പദാർഥജം .. 19

ബാ+ഹ്യ-മാ+ഭ്യ+ന്തരം ഭാതി+സ്വപ്നാർ/ഥോ ഽ+ത്ര നിദർശനം .
യദ+ന്തഃ(സ്) സ്വപ്ന-സ+ങ്ക+ല്പ-പുര+ഞ്ച കചനം(ഞ്) ചിതേഃ .. 20

തദേ-തദ്-ബാ+ഹ്യ-നാമ്-നൈവ+സ്വ+ഭ്യാസാഥ്.സഥ്.സ്ഫുടം സ്ഥിതം .
യാദൃഗ്-ഭാവോ മൃതോ ഭർതാ തവ ത+സ്മിംസ്+തദാ പുരേ .. 21

താദൃഗ്-ഭാവസ്-തമേ-വാർഥം(ൻ) ത+ത്രൈവ സമുപാഗതഃ .
അ+ന്യ ഏവ+ഹ്യമീ ഭൂതാസ്-തേ+ഭ്യസ്-താസ്താ-ദൃശാ അപി .. 22

സ+ദ്രൂപാ ഏവ ചൈത+സ്യ+സ്വപ്ന-സ+ങ്ക+ല്പ-സൈ+ന്യവത് .
അവിസം(വ്)വാദി സർവാർഥ-രൂപം(യ്) യദനു-ഭൂയതേ .. 23

ത+സ്യ താവ+ദ്വദ കഥം(ങ്) കീദൃശീ വാപി സ+ത്യതാ .
അഥവോ+ത്തര-കാലേ തു ഭങ്ഗുര+ത്വാദ-വ+സ്തു തത് .. 24

ഈദൃക്ച സർവ-മേവേദം(ൻ) തത്ര കാ നാ+സ്തിതാ-ധികാ .
സ്വപ്നേ ജാ+ഗ്ര-ദസ+ദ്രൂപാ+സ്വപ്നോ ജാ+ഗ്ര+ത്യസ+ന്മയഃ .. 25

മൃതിർ.ജന്മ+ന്യസ+ദ്രൂപാ മൃ+ത്യാം(ഞ്) ജ+ന്മാ+പ്യസ+ന്മയം.
വിശരേ+ദ്വിശരാ-രു+ത്വാ-ദനു-ഭൂതേ+ശ്ച രാഘവ .. 26

ഏവ+ന്ന സ+ന്നാസ-ദിദം ഭ്രാന്തി-മാത്രം വിഭാസതേ .
മഹാ-ക+ല്പാ+ന്ത-സംപത്താ-വ+പ്യ+ദ്യാഥ യുഗ്യേ്നഘ .. 27

ന കദാചന യ+ന്നാസ്തി തദ്-ബ്ര+ഹ്മൈ-വാസ്തി ത+ജ്ജഗത് .
തസ്മി+ന്മ+ധ്യേ കച+ന്തീമാ+ഭ്രാന്തയഃ(സ്) സൃഷ്ടി-നാമികാഃ .. 28

വ്യോമ്നി കേശോ+ണ്ഡകാ-നീവ ന കച+ന്തീവ വ+സ്തുതഃ .
യഥാ തരങ്ഗാ ജലധൗ/ തഥേമാഃ(സ്) സൃഷ്ടയഃ(ഫ്) പരേ .. 29

ഉഥ്.പ+ത്ത്യോഥ്.പ+ത്ത്യ ലീയ+ന്തേ രജാം-സീവ മഹാ-നിലേ .
തസ്മാദ്.ഭ്രാന്തി-മയാ-ഭാസേ മി+ഥ്യാ+ത്വ-മഹ-മാ+ത്മനി .. 30

മൃഗ-തൃഷ്ണാ-ജല-ചയേ കൈവാ+സ്ഥാ സർഗ-ഭസ്മനി .
ഭ്രാ+ന്തയ+ശ്ചന ത+ത്രാ+ന്യാസ്-താ+സ്ത-ദേവ പരം പദം .. 31

ഘനേ തമസി യ+ക്ഷാ-ഭാസ്-തമ ഏവ ന യ+ക്ഷകഃ .
തസ്മാജ്-ജ+ന്മ-മൃതിർ-മോഹോ+വ്യാമോ-ഹ+ത്വ-മിദം(ൻ) തതം .. 32

സർവം(ൻ) തഥ്.സമഹാ-ക+ല്പം ശാന്തൗ/ യദവ-ശി+ഷ്യതേ .
നാതഃ(സ്) സ+ത്യ-മിദം ദൃശ്യം(ൻ) നചാ-സ+ത്യം(ങ്) കദാചന .. 33

ദ്വയ-മേവൈ-തദ-ഥവാ+ബ്ര+ഹ്മ ത+ത്രൈവ സംഭവാത് .
ആകാശേ പരമാ+ണ്വ+ന്തർ-ദ്ര+വ്യാദേ-രണുക്യേ്പി ച .. 34

ജീവാണു+ര്യത്ര ത+ത്രേദം(ഞ്) ജഗ+ദ്വേത്തി നിജം(വ്) വപുഃ .
അ+ഗ്നി-രൗഷ്+ണ്യം(യ്) യഥാ വേ+ത്തി നിജ-ഭാവ+ക്രമോ+ദിതം .. 35

പ+ശ്യതീദം(ൻ) തഥൈ-വാ+ത്മാ+സ്വാ+ത്മ-ഭൂതം വിശു+ദ്ധ-ചിത് .
യഥാ സൂ+ര്യോ-ദയേ ഗേഹേ+ഭ്രമന്തി+ത്രസരേണവഃ .. 36

തഥേമേ പരമാ-കാശേ+ബ്രഹ്മാ+ണ്ഡ+ത്രസരേ-ണവഃ .
യഥാ വായൗ/സ്ഥിതഃ(സ്) സ്പ+ന്ദ ആമോദഃ(ശ്) ശൂന്യ-മംബരേ .. 37

പിണ്ഡ+ഗ്രഹ-വിനിർ-മു+ക്തം(ൻ) തഥാ വി+ശ്വം സ്ഥിതം പരേ .
ഭാവാ-ഭാവ+ഗ്രഹോഥ്.സർഗ+സ്ഥൂല-സൂ+ക്ഷ്മ-ചരാചരാഃ .. 38

വിവർജി-ത+സ്യാ-വയവൈർ-ഭാഗാ+ബ്ര+ഹ്മണ ഈദൃശാഃ .
സാകാര+സ്യാവ-ബോധായ വി+ജ്ഞേയാ ഭവതാ-ധുനാ .. 39

അനന്യാഃ(സ്) സ്വാ+ത്മന+സ്ത+സ്യ തേനാന-വയവാ ഇവ .
യഥാ+സ്ഥിത-മിദം(വ്) വി+ശ്വം(ൻ) നിജ-ഭാവ+ക്രമോ-ദിതം .. 40

രി+ക്ത+ന്ന വി+ശ്വ-ശബ്ദാർഥൈ-രന+ന്യദ്-ബ്ര+ഹ്മണി+സ്ഥിതം .
ന തത്.സ+ത്യം(ൻ) ന ചാസ+ത്യം രജ്ജു-സർപ+ഭ്രമോ യഥാ .. 41

മി+ഥ്യാനു-ഭൂതിതഃ(സ്) സ+ത്യ-മസ+ത്യം സത്.പരീ+ക്ഷിതം .
പരമം(ങ്) കാരണം(ഞ്) ചി+ത്ത്വാജ്-ജീവ+ത്വ-മിതി ചേ+ത്യലം.. 42

തതസ്-തഥൈ-വാനു-ഭവാ+ജ്ജീവ+ത്വം(വ്) വി+ന്ദതി+സ്ഫുടം .
സ+ത്യം ഭവ+ത്വസ+ത്യം വാ ഖേ വിഭാത-മിദം(ഞ്) ജഗത് .. 43

ര+ഞ്ജയ+ത്യേവ ജീവാണുഃ(സ്) സ്വേ+ച്ഛാഭി-രനുഭൂ-തിഭിഃ .
അനുഭൂ-യ+ന്തു ഏവാശു കാ+ശ്ചിത്.പൂർവാനു-ഭൂതിതഃ .. 44

അപൂ-വാനു-ഭവാഃ(ഖ്) കാ+ശ്ചിത്.സമാശ്-ചൈവാസ-മാ+സ്തഥാ .
ക്വചിത്.കദാചി+ത്താ ഏവ+ക്വചി-ദർധ-സമാ അപി .. 45

കച+ന്ത്യ-സ-ത്യാഃ(സ്) സ+ത്യാഭാ ജീവാ-കാശ്യേ്നു-ഭൂതയഃ .
തത്.കുലാസ്.തത്.സമാ-ചാരാസ്-തജ്-ജ+ന്മാനസ്-തദീഹിതാഃ .. 46

ത ഏവ മ+ന്ത്രിണഃ(ഫ്) പൗരാഃ(ഫ്) പ്രതി-ഭാനേ ഭവ+ന്തി ച .
തേ ചൈവാ+ത്മ+ന്യലം സ-ത്യാ ദേശ-കാലേ-ഹിതൈഃ(സ്) സമാഃ .. 47

സർവ-ഗാ+ത്മ+സ്വരൂ-പായാഃ(ഫ്) പ്രതി-ഭായാ ഇതി+സ്ഥിതിഃ .
യഥാ രാജാ+ത്മനി+വ്യോമ്നി+പ്രതിഭോ-ദേതി സ+ന്മയീ .. 48

തഥാ തദ+ഗ്ര-ഗോദേതി സ+ത്യേവ+പ്രതിഭാം.ബരേ .
ത്വ+ച്ഛീലാ+ത്വത്.സമാചാരാ+ത്വത്.കുലാ+ത്വ+ദ്വപുർ-മയീ .. 49

ഇതി ലീലേയമാ-ഭാതി+പ്രതിഭാ+പ്രതി-ബിംബജാ .
സർവഗേ സംവിദാ-ദർശേ+പ്രതിഭാ+പ്രതി-ബിംബതി .. 50

യാദൃശീ യ+ത്ര സാ ത+ത്ര തഥോ-ദേതി നിര+ന്തരം .
ജീവാ-കാശ+സ്യ യാ+ന്ത+സ്ഥാ+പ്രതിഭാ കുരുതേ+സ്വയം .

സാ ബഹി+ശ്ച ചിദാ-ദർശേ+പ്രതി-ബിംബാ-ദിയം സ്ഥിതാ .. 51

ഏഷാ+ത്വ-മംബര-മഹം ഭുവനം(ൻ) ധരാ ച
രാജേതി സർവ-മഹ-മേവ വിഭാത-മാത്രം .

ചിദ്-വ്യോമ-ബി+ല്വ-ജഠരം(വ്) വിദു-രങ്ഗ വി+ദ്ധി
ത്വം(ൻ) തേന ശാ+ന്ത-മലമാസ്-സ്വയഥാ+സ്ഥിതേഹ .. 52

ഇ+ത്യാർഷേ+ശ്രീവാസിഷ്ഠ-മഹാരാമായണേ മോ+ക്ഷോപായേ
ഉഥ്.പത്തി+പ്രകരണേ ലീലോ അഗ്നിദാഹ-രാത്രി-യു+ദ്ധേ ജഗദ്-ബ്ര+ഹ്മ-
വർണനം(ൻ) നാമ ചതു+ശ്ചത്വാ-രിംശഃ(ശ്) സർഗഃ .. 44 ..
ഓം
****
18.9.2023